

ABC – läs- och skrivutvecklingsprojekt

2006-2010

Slutrapport

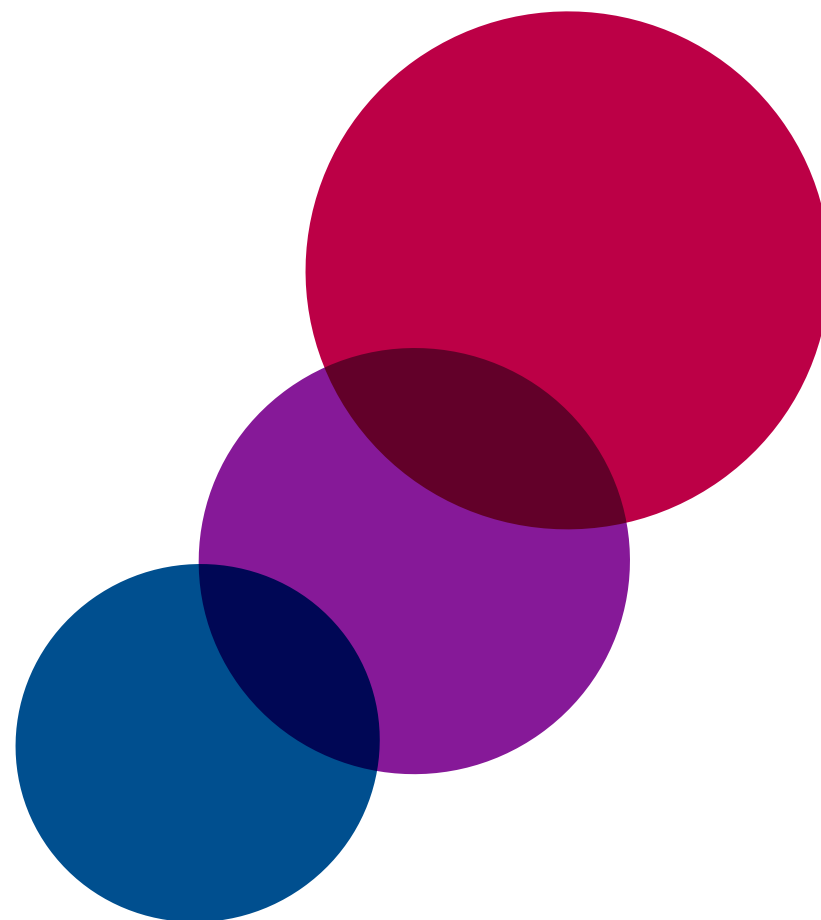
Jobba loss

Förbundet De Utvecklingsstördas Väl/Lärum
Nea Kronberg, Tina Holms och Anne Uppgård

Produkter

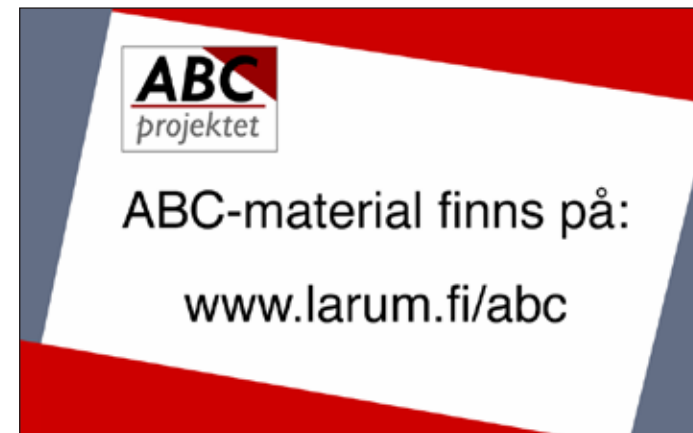
	ABC-projektet	3
	Grundläggande utbildning	
	Spel-Ett	4
	Ida och Filip	5
	LS-normering	6
	Läsförståelseträning	7
	Andra stadiet	
	KTLT	8
	Struktur i studievardagen	9
	Skriftbruk i arbetslivet	10
	Tredje stadiet	
	Självskattning som diskussionsunderlag	11

ABC-projektet

ABC-projektet startade år 2006 som ett samarbete mellan FDUV/Lärum och Vasa specialpedagogiska center/Enheten för specialpedagogik vid Åbo Akademi Vasa. Projektet fokuserade på att utveckla arbetsmodeller och -material för elever och studerande med läs- och skrivsvårigheter (loss) vid alla utbildningsstadier i Svenskfinland. Materialet utvecklades efter behov vid utbildningsenheterna och omformades efter utvärderingar med både lärare och elever eller studerande. År 2010 var projektets sista år. Denna broschyr presenterar produkter som projektet utvecklat ensam eller i samarbete med andra.

Erfarenheter, produkter och avhandlingar finns samlade på www.larum.fi/abc. Material som finns tillgängligt i elektroniskt format kan avgiftsfritt laddas ner från webbplatsen.

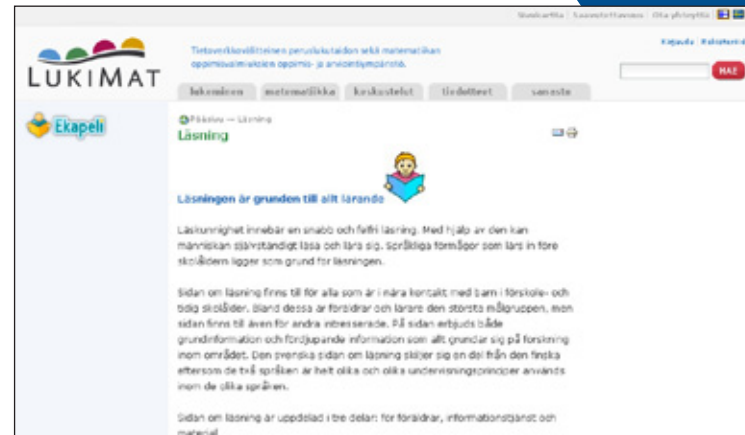

Spel-Ett – ett datorprogram för tidig läsinlärning

ABC-projektet översatte och omformade dataspel Ekapeli till en finlandssvensk version: Spel-Ett. Målgruppen är finlandssvenska barn och elever i förskolan och nybörjarundervisningen. Spelet passar för barn som har eller är i riskzon för svårigheter i läsinlärningen. Med spelet vill man förebygga svårigheterna och upplevelser av misslyckanden under läsinlärningen.

Spel-Ett tränar på ett lekfullt sätt förmågan att koppla ljud och bokstav och stöder på det viset automatiseringen i läsningen. Efter att ha tränat bokstavsljuden får spelaren läsa korta ord och pröva på att skriva. Spel-Ett laddas ner avgiftsfritt via webbplatsen www.lukimat.fi.

LukiMat är ett projekt vid Jyväskylä universitet och Niilo Mäki Institutet. LukiMat erbjuder information om och metoder för att stöda läs- och matematikinlärning via internet. På webbplatsen har LukiMat- och ABC-projektet samlat information om läsning och skrivning för föräldrar och lärare. Där finns även konkreta tips på hur man kan stöda läs- och skrivutvecklingen t.ex. med Spel-Ett.

Emmelin Isaksson: *Spel-Ett – ett spel med vett? En studie om speciallärares uppfattning om dataspel Spel-Ett.* Kandidatavhandling 2008.

"Speciallärarna är nöjda med Spel-Ett och dess effekter på den tidiga läsinlärningen och på läs- och skrivsvårigheter."

Marina Kronman och Jonna Tonberg: *Datorspelet Spel-Etts inverkan på de läsförberedande färdigheterna.* Magisteravhandling 2007.

Inga signifikanta effekter fanns hos förskolebarn i jämförelse till spelarna i kontrollgruppen.

Daniela Weurlander: *Läsningen rätt med Spel-Ett? En fallstudie av en 12-årig pojke med diagnosen utvecklingsstörning.* Magisteravhandling 2009.

"Spel-Ett gynnar direkt eller indirekt läsutvecklingen och är därmed lämpligt för elever med lindrig-medelsvår utvecklingsstörning."

Ida och Filip – ett finlandssvenskt läsförståelseprov för åk 5

Tillgången till instrument för kartläggning av läsförståelse i Svenskfinland har hittills begränsats till ett fåtal sverigesvenska material. Eftersom läsförståelsen är en viktig färdighet med tanke på fortsatta studier utvecklades ett finlandssvenskt läsförståelseprov som heter Ida och Filip.

Provet innehåller sju olika uppgifter som prövar elevens förståelse av det han eller hon läst, förmåga att "läsa mellan raderna" och dra slutsatser på basen av texten. Provet kan användas för att kartlägga läsförståelsen i helklass men också för att testa enskilda elevers läsförståelse

Ida och Filip – kartläggning av läsförståelse för åk 5 med tillhörande lärarhandledning och läsförståelsehäften finns till salu vid Lärum-förlaget i Vasa.

5. Bostäder

Välj bland de åtta annonserna och skriv ett M vid den bostad eller det hus där du tror att mamma skulle trivas bäst, P vid den bostad eller det hus som du tror att pappa helst skulle flytta till, I vid den annons som Ida tycker bäst om och F vid den annons som du tror skulle vara Filip's favorit. Fyra annonser blir över.

1. Ljus och vacker lägenhet, 2 rum + kök + bastu. Nära till service och butiker. Bastun renoverad, möjlighet till bilplats i bottenplanet. Genast ledig.

2. Stort hus i gott skick. Egen tomt på naturskönt område. Golvvärme och parkett i alla rum. Inga trappor inomhus. Utgång direkt till terrassen från vardagsrummet.

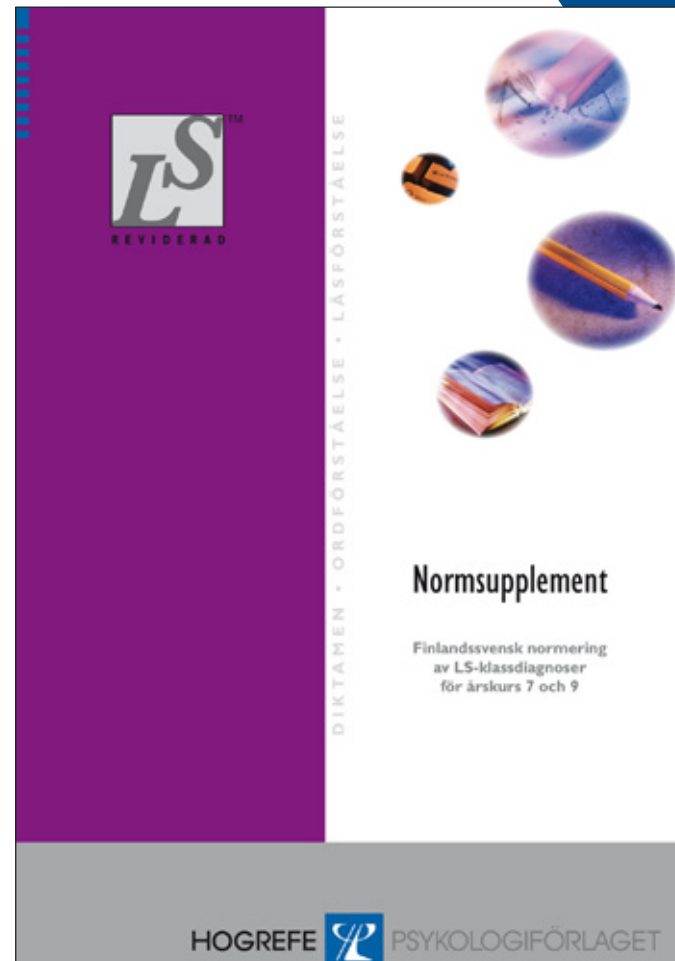

Maria Carlberg:
*Läsförståelse i årskurs 5.
Skillnader i läsförståelse mellan
flickor och pojkar utgående från
läsförståelsetestet Ida och Filip.*
Kandidatavhandling 2010.

Normering av LS-klassdiagnoser i läsning och skrivning för årskurs 7–9

I Svenskfinland har man använt sig av sverigesvenska kartläggnings- och testinstrument av läs- och skrivförmågan i årskurserna 7-9 eftersom inga finlandssvenska material funnits. Undersökningar har visat att finlandssvenska elevers läsning och skrivning skiljer sig från sverigesvenska elevers. ABC-projektet normerade Maj-Gun Johanssons kartläggningsinstrument för läsning och skrivning: *LS-klassdiagnoser i läsning och skrivning för årskurs 7–9* för att tillgodose behovet av specifikt finlandssvenskt jämförelsematerial.

Materialet heter *Normsupplement - Finlandssvensk normering av LS-klassdiagnoser för årskurs 7 och 9* och ägs av Hogrefe Psykologiförlaget AB i Sverige. Normsupplementet innehåller finlandssvenska normer för årskurs 7 och 9 i delproven läsförståelse, diktamen och ordförståelse. Det finns på förlagets webbsida fritt att ladda ner: http://www.hogrefe.se/Global/Normsuppl_LS.pdf.

Henrik Husberg:
*Sambanden mellan stavning
och läsförståelse i årskurs sju.*

Magisteravhandling 2008.

*"Det finns signifikanta
samband mellan
läsförståelse och stavning på
alla nivåer men de är starkare
hos svaga läsare än hos goda
läsare."*

Läsförståelseträning för åk 7–9 – intensiva träningsprogram i läsning och KUMMI 1

ABC-projektet fortbildade en grupp special- och modersmåls lärare i läsförståelse och metoder för att höja motivationen till läsning. Lärarna arbetade med sina elever (årskurs 7–9) i små grupper under tre intensiva perioder på tre veckor genom gruppträffar och hemläxor. Arbetet i smågrupper och framför allt högläsning i gruppen uppskattades bland eleverna. Eleverna upplevde att deras läsning utvecklades. Däremot höjdes läsintresset inte. Lärarna uppskattade arbetssättet och framför allt möjligheten att byta erfarenheter med kolleger. En beskrivning av arbetet och samlade idéer till arbetsmetoder finns på www.larum.fi/abc.

Tillsammans med Niilo Mäki Institutet (NMI) översatte ABC-projektet Tuija Aros material *KUMMI 1 Luetun ymmärtämisen teoriaa ja harjoituksia* från 2002 till svenska. Boken består av en teoridel om och övningar i läsförståelse. Materialet finns till försäljning vid NMI.

Joanna Holm:
Upplevelser av intensivt träningsprogram för att befrämja läsförståelse och läsmotivation - en kvalitativ studie med lässvaga ungdomar.
Magisteravhandling 2008.

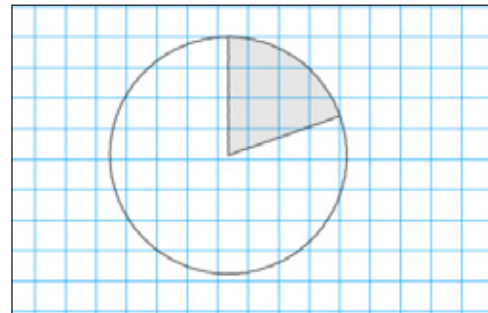
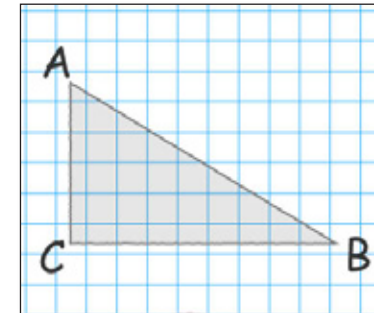
"Elevernas upplevelser av träningsprogrammet och dess effekter var överlag goda, i synnerhet vad gäller träningsprogrammets effekt på den egna läsförståelsen."

KTLT – ett test i räknefärdighet, för individuell utvärdering eller grupputvärdering

ABC-projektet har ansvarat för översättningen av Niilo Mäki Institutets *KTLT – laskutaidon testi luokka-asteille 7-9* med lärarhandledning och testformulär till svenska. Projektet har ansvarat för normeringen av testet för årskurs nio i Svenskfinland. Den svenska versionen har kompletterats med normer för årskurs sju och åtta genom en insats av Enheten för specialpedagogik vid Åbo Akademi Vasa. När testet är klart kommer det att ges ut i elektroniskt format och därefter säljas vid Niilo Mäki Institutet.

KTLT – testet bygger på den finländska grundläggande utbildningens läroplan i matematik och prövar till vilken omfattning eleverna behärskar de kunskaper som ingår i läroplanen. Fyra parallella testformulär möjliggör att testet kan användas flera gånger under t.ex. den grundläggande utbildningen och andra stadiets utbildning utan träningseffekt.

$$\begin{array}{l} 1 \times 8 = \\ 2 \times 8 = \\ 3 \times 8 = \\ 4 \times 8 = \end{array}$$

$$\begin{array}{l} 1 + 8 = \\ 2 + 8 = \\ 3 + 8 = \\ 4 + 8 = \end{array}$$

Christian Westö: Grundläggande aritmetiska färdigheter i årskurs 9 i Svenskfinland.

Magisteravhandling 2008.

"Det förekommer inte några statistiskt signifikanta skillnader mellan län och kön vad gäller de grundläggande färdigheterna i matematik."

Jenny Rönnqvist: Matematiska baskunskaper hos studerande i slutskedet av en yrkesutbildning.

Magisteravhandling 2008.

"En stor del av studerande i slutskedet av en yrkesutbildning har mycket stora luckor i de matematiska baskunskaperna... Anmärkningsvärt är att andelen flickor i denna grupp är betydligt större än andelen pojkar."

Struktur i studievardagen – en modell för klassansvariga lärare vid yrkesinstitut

”Struktur i studievardagen” bottnar i att ingen inläring sker så länge struktur saknas. Forskningsresultat visar att då studerande medvetandegörs om mål, tidsplanering och studiematerialets strukturering kan förutsättningarna för studier och motivation förbättras. Arbetsmodellen fokuserar på andra stadiet och har utvecklats i samarbete med Svenska yrkesinstitutet och yrkesinstitutet Practicum.

”Struktur i studievardagen” består av information om materialet, checklistor för klass- eller gruppansvariga läraren, studerande och kollegor. Materialet ska hjälpa läraren att genast från starten handleda de studerande att ta ansvar för att studievardagen fungerar, att lärare ger kontinuerlig handledning beträffande studietekniska färdigheter och det egna ansvaret för studierna. Studerande får också information om vad som är deras rättigheter och skyldigheter.

Struktur i studievardagen

En modell för Klassansvariga lärare vid yrkesinstitut

Detta material kan användas som bas när lärare vägleder sina studerande i att ha ordning på sitt studiematerial och bättre kontroll över sina studier.

Bild 1: Herr H:s skolväska.

Bild 2: Detta har Herr H på gång.

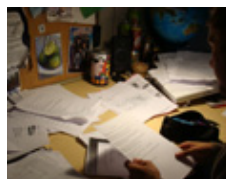

Bild 3: Herr H inser att han måste göra något.

© ABC – läs- och skrivutvecklingsprojekt
Foto: Anne Uppgård

Struktur i studievardagen

Lärarkommentarer

Först presenteras ett urval kommentarer från några av de 26 yrkeslärare som deltagit i ABC-projektets strukturinsats. Idén med insatsen var att hitta ett tämligen enkelt arbetsredskap för de klassansvariga lärarna när de skall lösa sina yrkesstuderande genom studievardagen.

Eleverna är snabbare med på noterna i början av lektionen nu vilket gör undervisningen effektivare.

Eleverna har själva märkt fördelarna med att ha ordning och reda. De hittar det som de söker nu.

Ganska bra kan de själva definiera sina "problem". Då det gäller större svårigheter med studieprestationer, inlärnings- och studieteknik kom vi överens om att jag kontaktar speciallärare.

Jag konstaterade att de som har studentbakgrund kan det här.

Det här gav idéer om hur man kan förbättra rådande ordning.

Det har varit toppen med dessa mappar. Vi har alla lärt oss att strukturera vardagen bättre (också jag som lärare!), så nu är det roligt att gå vidare och bli ännu bättre.

Tanken med materialet är bra. Men det finns de som inte har intresse av att hålla ordning på material och inte heller "orkar" ta med det till lektionerna, vilket resulterar i underkända prov men dom bryr sig inte. Vem ska då bry sig?

Rent tekniskt har mappen hjälpt många studerande. Ännu fler kommer den att hjälpa då yrkesprov på studiehelheter hålls i den sista perioden. Utan mappar skulle hälften av dem inte ha någonting kvar av sitt material när tiden är inne. [...] Mapparna har definitivt en positiv inverkan på studerandes studieframgång, ämnenstöne inga negativa, och jag hänger gärna med på denna resa och fortsätter att visa att vi bryr oss om våra studerande. Det är väl det som är grunden i det hela.

© ABC – läs- och skrivutvecklingsprojekt
Uppgård, 2010

Nina Björkvik: *Ordning på torpet. En studie om struktur i studievardagen vid andra stadiets yrkesutbildning.* Kandidatavhandling 2010.

”Programmet verkar ha hjälpt studerandena att hålla ordning på sina studier och sitt material, och även tillfört en del struktur i lärarnas vardag.”

Skriftbruk i arbetslivet

”Skriftbruk i arbetslivet” fokuserar på skriftspråkliga färdigheter i olika yrken. I övriga Norden har man under de senaste åren studerat de konkreta läs- och skrivuppgifter som ingår i dagens yrkesarbete. ABC-projektet har tagit inspiration av detta och fokuserat på att studera läs- och skrivkraven i bilmekanikers och närvårdares yrkesverksamhet.

Materialet omfattar verkliga textexempel från bilverkstäder och exempel på skrivuppgifter som bilmekaniker ställs inför i sin arbetsvardag. Projektet har samarbetat med en arbetsgrupp för att föra vidare kunskap om kraven på läsning och skrivning till yrkesutbildningen och utarbetat ett inspirationsmaterial med fokus på bilmekanikers arbete. Projektet har också studerat kraven på läsning och skrivning för närvårdare inom åldringsvården. De här resultaten rapporteras i en kandidatavhandling.

Anne Uppgård: *Smidigt och systematiskt bland haklappar och post it-lappar. En fallstudie av skriftbruket inom äldreomsorgen.*

Kandidatavhandling 2010

Ingen problematik framkommer direkt kopplad till läsande och skrivande. Ändå kan antas att det finns nytta med träning, i synnerhet då nya system för dokumentation införs. Det gäller både under studietiden och på arbetsplatsen i skriftbruk som av tradition kunnat vara problematiskt för dyslektiker.

Självskattning – ett diskussionsunderlag för högskolelärare

Självskattningsmaterialets syfte är att erbjuda ett lättadministrerat sätt att beskriva läsning och skrivning hos studerande på tredje stadiet. Till materialet hör ett självskattningsformulär, instruktioner för studerande och en användarguide för personal. I formuläret ska studerande personligen skatta sin förmåga på olika delområden inom läs- och skrivfärdigheterna. Formuläret ska sedan fungera som ett diskussionsunderlag tillsammans med t.ex. studievägledare kring studerandes läsning och skrivning samt behov av stöd.

Avsikten med materialet är att medvetandegöra såväl studerande som personal om de läs- och skrivfärdigheter som studier på tredje stadiet förutsätter. Självskattningen kan också lämpa sig för andra vuxna studerande men rekommenderas inte för yngre studerande eftersom materialet utgår från en vuxen förmåga till självreflektion. Den tillhörande användarguiden presenterar dessutom olika sätt att stöda studerandes läsning och skrivning under studietiden.

Innan ni tar formuläret i bruk:

- 1) Klargör **hur** ni kommer att **vägleda och stöda** de studerande som behöver få utveckla sitt läsande och skrivande, få hjälp med att släpa sina läs- och skrivverktyg.
- 2) Bestäm **vem som ansvarar för** att självskattningen görs, **hur** den görs och vilka rutinerna är för den efterföljande **diskussionen**.

ABC-läs- och skrivutvecklingsprojekt
© Uppgård/2010

Toni Valkeakari: *De behöver också hjälp! Behov av hjälp och stöd i studierna bland studerande på tredje stadiet.* Kandidatavhandling 2008.

"Resultaten utgående från yrkeshögskolelärares upplevelser av projektet och behoven av stöd visar att studerande bör få möjlighet till någon form av stödundervisning vid behov liksom även hjälp med studieteknik."

Tomas Ekström Saari: *Läs- och skrivsvårigheter hos studerande vid universitet.* Kandidatavhandling 2009.

"Resultatet visar att 5 % av första årets studerande har intyg på svårigheter medan 9,9 % upplever sig ha svårigheter med läsningen och skrivningen i någon mån vid Åbo Akademi Vasa."

Tomas Sun: *En kvalitativ studie om läs- och skrivsvårigheter vid universitet.* Magisteravhandling 2010.

Kontaktuppgifter

Projektet avslutas 31.12.2010. Man kan kontakta Lärum eller Vasa specialpedagogiska center även efter att projektet tagit slut.

Lärum

Handelsesplanaden 20 A (ingång från Fredsgatan)

65100 Vasa

+358 (0)6 319 56 57

forlaget@larum.fi

Vasa Specialpedagogiska Center

Åbo Akademi

Strandgatan 2

65100 Vasa

+358 (0)6 324 73 13

specped-center@abo.fi

Layout: Antti Ollikainen